

та ЗВО 1930-х рр. є політизація освіти, формування нової інтелігенції для заміни старої, доступність вищої освіти, уніфікація суспільства через освіту периферії, утвердження нової ідеології, формування «нової людини», спрощення української культури.

*П. Хлебніков*

## **РЕГІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА НАРОДНУ ПІСЕННУ КУЛЬТУРУ ЧЕРКАЩИНИ**

*P. Khliebnikov*

### **REGIONAL FACTORS OF INFLUENCE ON THE FOLK SONG CULTURE OF CHERKASY REGION**

Черкащина посідає особливе місце в українській історії та культурі, виступаючи осередком формування етнічної ідентичності українців і духовним осередком народної творчості. Саме на цій землі поєдналися природні, історичні та культурні чинники, що зумовили появу потужних пісенних традицій, глибоко вкорінених у побут і світогляд народу. Перші сліди культурного життя на території краю сягають часів пізнього палеоліту: у селі Межиричі виявлено унікальне поселення мисливців на мамонтів, яке свідчить про високий рівень організації первісного суспільства й зародження елементів духовної культури. Цей археологічний об'єкт є одним із найцінніших у Східній Європі й нині розглядається як потенційна пам'ятка Світової спадщини ЮНЕСКО.

У добу Трипільської культури на цих землях сформувалися основи землеробського світогляду, у якому людина почала усвідомлювати зв'язок із природою, сезонними циклами та сакральними силами землі. Саме цей світогляд пізніше втілювався в календарно-обрядових піснях — веснянках, жнивних, купальських, що збереглися в пісенному побуті Черкащини й донині. Таким чином, уже найдавніші пласти культурного розвитку регіону стали підґрунтям для становлення народної пісенної культури, у якій поєдналися архетипні образи, магічні мотиви та елементи праслов'янської духовності.

Важливим етапом розвитку народної пісенної культури Черкащини стала доба Київської Русі, коли Подніпров'я відігравало роль одного з провідних осередків державотворення, культурного обміну та духовного становлення. Саме тут, на перехресті торговельних і культурних шляхів, формувалися перші музично-обрядові традиції, у яких поєднувалися язичницькі мотиви й зародки християнської символіки. Подальшого розквіту пісенна культура набула в козацьку добу. У XVII ст. Чигирин став гетьманською столицею Богдана Хмельницького, а народна пісня перетворилася на могутній засіб вираження національної свідомості, героїки та патріотизму. У козацьких думках і баладах цього часу прославлялися військові подвиги, честь, свобода та любов до рідної землі.

Особливо яскраво героїко-патріотичний пласт виявився в піснях, присвячених Коліївщині — повстанню 1768 року, очолюваному Максимом Залізнякам та Іваном Гонтою. Такі твори, як «Пісня про Залізняка», «Максим, козак, Залізник», «Коліївщина», стали своєрідними літописами народного протесту проти соціального та національного гніту. Вони не лише передають події, а й фіксують морально-етичні орієнтири українців — прагнення до волі, справедливості, духовної єдності. На початку XX ст. цей дух нескореності втілювався в образі Холодного Яру — символу

повстанського опору, що продовжив козацьку традицію боротьби й відобразився в народно-пісенних мотивах регіону.

Географічне положення Черкащини — у самому серці України, між Правобережжям і Лівобережжям — стало одним із визначальних чинників формування її народно-пісенної культури. Саме цей регіон здавна був перехрестям етнокультурних шляхів, де взаємодіяли традиції Поділля, Полісся, Середнього Подніпров'я та Слобожанщини. Унаслідок цього в народних піснях Черкащини поєднуються різні мелодико-інтонаційні типи, діалектні особливості та варіативні форми багатоголосся. Тут природно переплітаються степова широта й ліризм північних мелодій, що створює унікальне звучання, властиве лише цьому регіону.

Така геокультурна «серединність» сприяла не лише збереженню, а й постійному оновленню пісенних традицій. У місцевому репертуарі відчутні відлуння обрядових і календарно-побутових пісень, що мають спільні ознаки з фольклором суміжних територій, але зберігають черкаську самобутність — м'яку вокальну манеру, мелодичну протяжність і поетичну щирість текстів. Народна пісенність цього регіону стала своєрідним «культурним мостом» між різними частинами України, у якому віддзеркалюються єдність традицій і багатство регіональної різноманітності.

Соціально-економічний уклад Черкаського краю істотно впливав на формування специфіки його народної пісенності. Аграрний характер життя, притаманний більшості населених пунктів регіону, визначав тематику календарно-обрядових і трудових пісень, у яких відображалися цикли землеробської праці, зміна пір року, обрядовість живих і засівів. Саме в цих творах зберігся давній пласт архаїчних символів — уособлення землі-матері, води, сонця, що віддзеркалювали світоглядну модель українців Середнього Подніпров'я. У піснях про весну, врожай чи осінні роботи втілювалося не лише прагнення до гармонії з природою, а й колективна етика праці, взаємопідтримки, що є важливою ознакою традиційної культури.

Водночас суспільні зміни XIX ст. вплинули на розширення культурного простору Черкащини. Завдяки діяльності місцевих меценатів і підприємців — родин Симиренків та Яхненків, які активно підтримували освітні, мистецькі й просвітницькі ініціативи, — у регіоні створювалися умови для розвитку музичного та пісенного життя. При цукрових заводах, гімназіях і народних школах виникали аматорські хори, ансамблі, відбувалися фольклорні вечори. Саме ці процеси сприяли фіксації та популяризації народної пісенної спадщини, формували середовище для поєднання традиційної культури з новими соціокультурними тенденціями.

У радянський період, попри драматичні наслідки колективізації, індустріалізації та ідеологічного тиску, народна пісня не втратила своїх позицій. Вона трансформувалася у форму сценічного виконавства, увійшла до репертуару хорів, ансамблів, а також побутового музикування. Таким чином, навіть у добу кардинальних соціально-економічних змін пісенність залишалася духовною опорою громади, засобом збереження історичної пам'яті та національної ідентичності.

Духовно-релігійні чинники суттєво збагачували й поглиблювали багатшаровість народної культури Черкащини. Давні язичницькі мотиви, пов'язані з поклонінням силам природи, родючості, сонцю й воді, органічно переплелися з християнськими традиціями, що вкоренилися після прийняття християнства на українських землях. У цьому поєднанні сформувався унікальний духовний світ

мешканців краю, у якому ритуальні пісні стали водночас молитвою, оберегом і поетичним осмисленням буття.

На Черкащині особливо виразно простежуються традиції колядок, щедрівок, веснянок, купальських і жнивних пісень, які зберігаються в народній пам'яті протягом століть. Колядки, звернені до християнського Різдва, містять архаїчні символи сонця та світла, а веснянки — закличні мотиви пробудження природи й оновлення життя. Купальські пісні, поширені на берегах Дніпра, поєднують дохристиянські елементи обрядовості з мотивами очищення та єднання. У жнивних піснях, що звучали під час обжинків, утверджувався культ праці й подяки землі за врожай.

Таке переплетення двох духовних систем — язичницької та християнської — створило стійку синкретичну традицію, у якій народна пісенність Черкащини постає не просто як музично-поетичне явище, а як форма духовного досвіду, що поєднує минуле і сучасне, земне і сакральне. Саме в цьому синтезі виявляється глибинна ментальність українців Середнього Подніпров'я, їхня потреба в гармонії, єдності зі світом і віра у творчу силу пісенного слова.

Таким чином, народна пісенна культура Черкащини є результатом тривалого історичного розвитку, у якому поєдналися події національної історії, особливості географічного середовища, соціально-економічні процеси та духовно-релігійні впливи. Історичні чинники — від козацьких воєн і Коліївщини до подій визвольних змагань ХХ ст. — сформували героїко-патріотичний і морально-етичний пласт пісенної творчості, що утвердив образ волелюбного, нескореного українця. Географічне розташування Черкащини в центрі України сприяло культурним взаєминам між різними регіонами, збагачуючи жанрове, мелодичне й діалектне розмаїття місцевої пісенності. Соціально-економічні умови життя, тісно пов'язані з аграрною працею, знайшли відбиття в трудових, календарно-обрядових і побутових піснях, що відображають цінності спільності, працьовитості й любові до землі. Духовно-релігійна традиція краю, у якій органічно переплелися язичницькі та християнські мотиви, надала пісенній культурі глибини, сакрального змісту й стійкості в збереженні вікових традицій. У синтезі цих чинників народна пісенність Черкащини постає як унікальне культурне явище, що зберігає історичну пам'ять, утверджує національну ідентичність і продовжує бути живим осердям духовності українського народу.

*О. Козоріз*

#### **КОНСОЛІДУЮЧЕ ЗНАЧЕННЯ MMORPG: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ КОРИСТУВАЧІВ**

*О. Kozoriz*

#### **THE CONSOLIDATING VALUE OF MMORPGS: PROSPECTS FOR UKRAINIAN USERS**

Останні роки ХХІ ст. ознаменувалися виникненням глобальних викликів, які суттєво вплинули на повсякденне життя людей. Спершу пандемія COVID-19 призвела до відчуження й ізоляції від реального світу та опануванню віртуальних платформ як найефективніших альтернатив. Але водночас як інші країни більшою мірою адаптувалися до наявності цієї інфекційної хвороби і поступово повертаються до звичного життя, Україну спіткала нова травма, страшніша — повномасштабне